

RAAP-NOTITIE 3574

Plangebied Heerhugowaard-De Horst

Gemeente Heerhugowaard

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland

Titel: Plangebied Heerhugowaard-De Horst, gemeente Heerhugowaard; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: 1e concept

Datum: september 2010

Auteur: *drs. H. Feiken*

Projectcode: HHMW

Bestandsnaam: NO3574_HHMW

Projectleider: drs. H. Feiken

Projectmedewerker: J. Sprangers Msc

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 42394

Bewaarplaats documentatie: RAAP West-Nederland

Autorisatie: drs. I.A. Schute

Bevoegd gezag: Gemeente Heerhugowaard

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van woningen in de gemeente Heerhugowaard. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische overblijfselen uit de Nieuwe tijd.

Door middel van 17 boringen zijn tijdens het veldonderzoek in het plangebied aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats aangetroffen. In vijf boringen direct ten noordwesten van de Middenweg werden talloze archeologische indicatoren gevonden tussen 30 en 95 cm -Mv. Het betreft waarschijnlijk een boerderij uit de 18e eeuw.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied (bodemverstoringen tot 70 cm -Mv en heien) is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan mogelijk archeologische waarden zullen worden verstoord. Op basis hiervan wordt aanbevolen om in het plangebied, op de plek van de 18e-eeuwse boerderij, aanvullend archeologisch vooronderzoek te laten verrichten. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek plaats te laten vinden in de vorm van Inventariserend veldonderzoek (IVO) waarderende fase, bestaande uit proefsleuvenonderzoek.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Heerhugowaard.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Kader en doelstelling	5
1.2 Administratieve gegevens	5
1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen	5
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Methoden	7
2.2 Resultaten	7
3 Veldonderzoek	12
3.1 Methoden	12
3.2 Resultaten	13
4 Conclusies en aanbevelingen	15
4.1 Conclusies	15
4.2 Aanbevelingen	15
Literatuur	16
Gebruikte afkortingen	17
Overzicht van figuren, tabel en bijlage	18
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen	27

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van huizen in de gemeente Heerhugowaard.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Heerhugowaard (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 19B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Deelgebied 1 omvat het grootste deel van het plangebied, namelijk circa 10.700 m². Deelgebied 2 omvat circa 2000 m². In de nabije toekomst zullen op de plek van het plangebied huizen worden gebouwd. Met de bouw van de huizen zal tot circa 70 cm -Mv de bodem worden verstoord. Er zal daarbij ook gebruik worden gemaakt van heipalen.

Gemeente: Heerhugowaard

Plaats: Heerhugowaard

Plangebied: Heerhugowaard-De Horst

Centrumcoördinaten deelgebied 1: 117.861 / 520.051

Centrumcoördinaten deelgebied 2: 117.769 / 520.115

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 42394

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische

monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			
Nieuwe tijd	B	1795	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat	1500	
	Vol	1250	
	Vroeg	Ottoons	1050
		Karolingisch	900
		Merovingisch laat	725
		Merovingisch vroeg	525
		450	
	Romeinse tijd	Laat	270
Midden		70 na Chr.	
Vroeg		15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
Midden		250.000	
Oud			

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH);
- de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland (CHW);
- de molendatabase.

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Deelgebied 1 ligt direct ten noordwesten van de Middenweg en volgens de topografische kaart liggen hier een grasveldje en parkeerplaatsen. Deelgebied 2 is op de topografische kaart afgebeeld als een grasveld. Op luchtfoto's uit 2005 op Google Earth is dit grondgebruik ook zichtbaar. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 2,00 en 2,30 m -NAP. Volgens KLIC liggen in het noorden van deelgebied 1 verschillende leidingen en kabels. In deelgebied 2 zijn geen relevante infrastructurele objecten geïdentificeerd.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

In het plangebied liggen de pleistocene afzettingen rond 22 m -NAP. In het plangebied zijn op de pleistocene afzettingen in het Holoceen mariene zanden en kleien afgezet. Rond 3800 voor Chr. ontstonden aan de kust op de zandige wadplaten strandwallen die de kust langzaam afsloten. De zee kon in deze periode alleen nog via enkele openingen in de kustlijn (de zogenaamde zeegaten) in het achterland doordringen. Via het zeegat van Bergen - een opening in de kustlijn ter hoogte van het huidige Bergen - drong een aantal geulen het achterland in. Buiten de invloedssfeer van deze getijdengeulen vond geen sedimentatie plaats en vormde zich veen. Binnen de invloedssfeer van de getijdengeulen vond afzetting van zand en klei plaats. Het

grovere, zandigere materiaal sedimenteerde in en direct naast de geul. Het zwaardere en kleiiger materiaal werd bij overstromingen verder van de geul afgezet.

Tussen 3800 en 1200 voor Chr. verlegden de getijdengeulen enkele malen hun loop, waardoor de ondergrond van dit deel van Noord-Holland een zeer ingewikkelde opbouw heeft (De Mulder & Bosch, 1982). Op figuur 2 is in zes fasen de ontwikkeling van de wijde omgeving van het plangebied weergegeven. Het plangebied lag tot ongeveer 3000 voor Chr. in een gebied waar actieve mariene sedimentatie plaatsvond. Dit milieu is behoorlijk nat en drassig en weinig geschikt voor bewoning.

In de periode van 3000-2200 voor Chr. lag het plangebied net binnen de directe invloed van de mariene sedimentatie. Dit is de periode van het Midden en Laat Neolithicum. Tussen 3000 en 2200 voor Chr. lag op circa 1 km ten noorden van het plangebied een grote getijdengeul. Het is te verwachten dat zich hiervan kleinere geulen in het plangebied kunnen bevinden. Het is mogelijk dat er in deze periode in het gebied is gewoond. Vanaf circa 2200 voor Chr. lag het plangebied volgens de paleogeografische kaart in ieder geval in een zone waar zich veen vormde. Dit milieu is weinig geschikt voor bewoning omdat het behoorlijk nat en drassig is.

Rond 1500 voor Chr. sloot het zeegat van Bergen en werden de geulsystemen in West-Friesland minder actief. Aanvankelijk werd nog een pakket klei afgezet, maar onder invloed van de verslechterde afwatering begon in grote delen van West-Friesland veen te groeien. Na het droogvallen van de geulen vond, als gevolg van differentiële inklinking van de verschillende afzettingen, een omkering (inversie) van het reliëf plaats. De zandige en aanvankelijk laaggelegen kreekbeddingen en oevers zakten minder in dan de kleiige en aanvankelijk hooggelegen kwelders en komgebieden. Hierdoor kwamen de voormalige getijdengeulen en kreken als ruggen in het landschap te liggen. Dergelijke hoge ruggen vormden aantrekkelijke plekken om te wonen omdat ze droog lagen en omdat de zandige bodem goed bewerkbaar was voor boeren. De lager gelegen omgeving was kleiiger en natter. Buiten de actieve geulen had vanaf circa 3800 voor Chr. in heel West-Friesland continu veenvorming plaatsgevonden, waardoor grote veenkussens waren ontstaan. Op het moment dat de laatste actieve geulen verlandden (rond het einde van het tweede millennium voor Chr.) verdwenen ook deze onder een dik pakket veen. Op en rond de veenkussens waren alleen nog kleine veenstroompjes actief. Deze voerden het water uit de veenkussens af naar lager gelegen delen.

In de Middeleeuwen werd begonnen met de ontginning van de veenkussens. Grootschalige ontginning van het veen door de mens en de inbraken van de zee leidden ertoe dat de veenkussens dunner werden of zelfs volledig verdwenen. Op plaatsen waar het veen had gelegen, ontstonden vaak kleine meren of polders. Uiteindelijk is van dat voormalige veenpakket vrijwel niets bewaard gebleven. Op een aantal plaatsen wordt nog veen aan of dicht aan het oppervlak aangetroffen (Hallewas & De Mulder, 1987).

De ontginning van het veen en de daarmee gepaard gaande maaiveldvaling, zorgde voor overstromingen: delen van het land kwamen weer onder invloed van mariene sedimentatie. Door bedijking en inpoldering is die invloed weer door de mens teruggedrongen.

Geologie

Het plangebied ligt volgens de Geologische kaart van Nederland (Westerhoff e.a., 1987) in een zone die wordt aangeduid met 'Afzettingen van Calais IV op oudere afzettingen van Calais' (code E0.4). Deze 'Calais-afzettingen' (tegenwoordig Laagpakket van Wormer) betreffen zeezanden en klei die hier afgezet zijn in de tijd dat het gebied in open verbinding met de zee stond (het zgn. zeegat van Bergen).

Geomorfologie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit een vlakte van getijafzettingen (code 2M35). Deze vlakte strekt zich over een groot gedeelte van de omgeving uit (Kleinsman e.a., 1979)

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkrijke poldervaaggronden ontwikkeld in lichte zavel: code Mn15A-VI (<http://www.bodemdata.nl>). Deze bodem heeft grondwatertrap VI; dat betekent een gemiddeld hoogste grondwaterstand van 70 cm -Mv en een gemiddeld laagste grondwaterstand van 115 cm -Mv.

IKAW

Op de IKAW valt het plangebied in een zone met een zeer lage archeologische verwachting. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van het plangebied (Deeben (red.), 2008; zie ook www.cultureelerfgoed.nl).

Historische Geografie

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd, biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. De polder Heerhugowaard (Heer-Huyghen-Waert) werd in 1631 drooggelegd. Op een historische kaart door Metius van voor de droogmaking, is de lineaire indeling van de Heerhugowaard al zichtbaar met de Middenweg (www.archiefalkmaar.nl; www.poldermuseumheerhugowaard.nl). Voor de drooglegging is het gebied als meer (de Grote Waert) afgebeeld.

Kaart uitwaterende sluizen in Kennemerland en West-Friesland uit 1745

Op de kaart 'Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland' uit 1745 staat in het plangebied (Kavel 19 op de kaart) een gebouw getekend met daarachter een schuur langs de Middenweg. Rondom het bebouwde perceel staat een bomerij (figuur 3; Uitgeverij Canaletto, 1970).

Kadasterkaart uit 1811-1832

Volgens de kadasterkaart (minuutplan) Sectie D, blad 2 uit 1811-1832 is in het plangebied en de rest van perceel 177 geen bebouwing meer aanwezig. Het grondgebruik is volgens de OAT 'bosch schuurhout', een bomenkwekerij ten behoeve van timmerhout.

Kaarten tweede helft 19e eeuw - begin 20e eeuw

Op de Topografische Militaire Kaart 1849-1859 is het plangebied nog steeds onbebouwd. Direct ten zuidoosten van het plangebied staat een gebouw met schuur. Tegenwoordig staat hier op Middenweg 141 een stolpboerderij. Waarschijnlijk gaat het om hetzelfde gebouw. Op de gemeentekaart Heerhugowaard uit 1869 van Kuyper staat op het plangebied geen bebouwing. Ook op de Chromotopografische kaart uit 1894-1923 staat in het plangebied geen bebouwing.

Recente topografische kaarten

Tussen 1961 en 1971 vindt er nieuwbouw plaats rond het plangebied (<http://watwaswaar.nl>)

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

Op circa 1,7 km ten oosten van het plangebied zijn twee vondstmeldingen uit de Nieuwe tijd (412954 en 413200) gedaan. Het betreft de fundamentresten van drie molens. Op circa 1,7 km ten noordoosten van het plangebied is een waarneming gedaan uit de Nieuwe tijd (18640). Dit betreft waarschijnlijk een schuur. Binnen twee kilometer rondom het plangebied liggen volgens ARCHIS geen monumenten.

Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland

Behalve de Middenweg staan op de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland geen archeologische of historische objecten bij het plangebied. (<http://geo.noordholland.nl/chw/>).

KICH en molendatabase

Het raadplegen van het cultuurhistorische informatiesysteem KICH (<http://www.kich.nl>) en de molendatabase (<http://www.molendatabase.nl>) heeft geen relevante archeologische informatie opgeleverd. Er worden volgens deze sites in het plangebied geen cultuurhistorische objecten en molens aangetroffen.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de geologische gegevens kunnen vier landschappen uit het verleden worden onderscheiden. De gebruiksmogelijkheden van die landschappen verschillen per landschap.

Getijdengeulenlandschap (Midden en Laat Neolithicum)

Tussen 3000 en 2200 voor Chr. lag het plangebied in een zone waar de mariene invloed afnam (figuur 2). In die tijd kan in het gebied bewoning hebben plaatsgevonden. Zeker de zandige afzettingen van de getijdengeulen kunnen goed bewoonbaar zijn geweest. De afwezigheid van archeologische terreinen en waarnemingen in de wijde omtrek van het plangebied wijst er

waarschijnlijk op dat dit niet het geval geweest is. Waarschijnlijk is het gebied relatief snel vernat en is er veen gaan groeien. De archeologische verwachting voor deze periode is dan ook laag.

Veenlandschap (Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen)

In de periode tussen het einde van de sedimentatie rond 2200 voor Chr. (figuur 2) en de eerste ontginningen in de Middeleeuwen was deze regio een uitgestrekt veengebied, waar slecht gewoond kon worden. Door het verdwijnen van het veen in de loop van de Middeleeuwen door afgraving en afslag zullen eventuele resten uit deze periode ook zijn aangetast en opgeruimd. De archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen uit de Bronstijd t/m Middeleeuwen is zeer laag.

Binnenmeer (Late Middeleeuwen)

Als gevolg van de ontginning verdween het veen en kreeg het water meer invloed in het landschap. Ter plaatse van het plangebied ontstond een binnenmeer dat weliswaar binnen de West-Friese omringdijk lag, maar dat toch een gevaar voor de omgeving vormde. Door afslag kon het zich uitbreiden. Archeologische resten uit deze periode kunnen bestaan uit (delen van) scheepswrakken en -inventaris en resten van menselijke activiteiten in en langs het water (visfuiken bijv.). Voor deze overblijfselen geldt dat ze zeer slecht op te sporen zijn en dat ze uitsluitend bij toeval worden aangetroffen tijdens de uitvoering van bouwwerkzaamheden. Bovendien zullen veel van dergelijke resten bij de inpoldering en de daarop volgende landinrichting zijn verdwenen. De archeologische verwachting voor dit type resten is dan ook laag.

Cultuurlandschap (Nieuwe tijd)

In 1631 is de polder Heerhugowaard drooggemalen en ontstond de huidige inrichting. Historische kaarten wijzen op agrarisch gebruik van het plangebied. De archeologische verwachting voor deze periode heeft vooral betrekking op resten van oudere bebouwing. De geraadpleegde historische kaarten (<http://watwaswaar.nl>) bevatten concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. Dit geldt vooral voor de kaart 'Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland' uit 1745. Daarop wordt vermoedelijk een boerderij met schuur afgebeeld die op de kadastrale kaart uit 1811-1832 weer is verdwenen. De verwachting op het aantreffen van een archeologische vindplaats in het plangebied direct langs de Middenweg is hoog. Resten zullen zich vrijwel direct aan de oppervlakte en in ieder geval direct onder de bouwvoor bevinden. Ze zullen vooral herkenbaar zijn aan de aanwezigheid van fragmenten baksteen en mortel maar ook aan fragmenten aardewerk, houtskool, glas en al of niet verbrand bot.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1

Tijdens het veldonderzoek zijn 17 boringen verricht. Er is gewerkt in een grid van 20 bij 30 m in vijf zuidwest-noordoost georiënteerde raaien (figuur 4). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. In grote delen van deelgebied 1 was het niet mogelijk om te boren vanwege ontoegankelijkheid van het gebied. In deze delen liggen bijvoorbeeld het gebouw van de tafeltennisvereniging, bestrating, hoge zandbulten en bouwketen (figuur 5). Ook liggen hier volgens KLIC veel leidingen. In het noordwestelijk deel van deelgebied 1 zijn 4 boringen gezet waarbij de ligging afhankelijk is van leidingen en van de obstakels boven de grond. In deelgebied 2 zijn 4 boringen gezet met een onderlinge afstand van 30 meter.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van nederzettingsterreinen uit de Nieuwe tijd. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat met deze methode vooral ophogings- en puinlagen kunnen worden opgespoord. Fundamentresten zijn door middel van booronderzoek moeilijk op te sporen. Verder is de gehanteerde methode niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met de DGPS zijn de x- en y-waarden en de hoogte ingemeten. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Er zijn 4 monsters genomen van aangetroffen archeologische indicatoren. Alle 17 boringen, behalve de boringen 10 en 13, zijn tot 2 m - Mv gezet. Boringen 10 en 13 zijn ondieper gezet, respectievelijk tot 150 en 10 cm -Mv, vanwege een rioleringsbuis en een recente opgebrachte puinlaag. Verder heeft boring 14 een recentelijk verstoord profiel tot 110 cm -Mv.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In de boringen komen van boven naar beneden opgebrachte grond, bouwvoor en wadafzettingen voor. De opgebrachte grond bestaat uit bruingeel tot grijsgeel zand en is 30 tot 80 cm dik. Dit zand is opgebracht om straten en parkeerterreinen in het plangebied aan te leggen. In de opgebrachte laag komen in de boringen 12 en 14 archeologische indicatoren voor. Deze indicatoren wijzen niet op een archeologische vindplaats.

De bouwvoor bestaat uit een bruine zwak humeuze, sterk siltige zandlaag (figuur 6). Hierin zitten soms ijzervlekken en archeologische indicatoren. De bouwvoor stamt nog uit de tijd van voor de jaren 60 van de vorige eeuw, toen het plangebied als landbouwgebied werd gebruikt. De aangetroffen archeologische indicatoren (in boringen 5, 7, 11 en 16) uit de bouwvoor wijzen niet op een archeologische vindplaats. Dicht bij de Middenweg is een laag gevonden met daarin meerdere archeologische indicatoren (zie hieronder). Deze laag is in het veld beschreven als een vieze laag en is waarschijnlijk een archeologische laag.

Ten slotte ligt onder deze antropogene lagen de natuurlijke grijze kleiige zandlaag. Deze grijze kleiige zandlaag begint in de boringen tussen de 60 en 100 cm -Mv. Dit pakket bevat veel humus- en kleilaagjes. Naar onder toe wordt het pakket minder kleilig. Deze afzettingen zijn geïnterpreteerd als wadafzettingen en behoren tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer (De Mulder e.a., 2003).

Archeologie

In de bovenbeschreven archeologische laag ('vieze laag') zijn in 5 boringen diverse archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 4). Het betreft de volgende boringen:

Boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
1	grind, roodbakkerend baksteen, spijker	30-55
2	grind, puin, sintel, mortel	40-85
3	houtschool, aardewerk (o.a. porselein), roodbakkerend baksteen	70-95
4	roodbakkerend baksteen, sintel, houtschool	40-70
6	grind, porselein, geglazuurd aardewerk	45-70

Deze archeologische indicatoren zijn allemaal aangetroffen in deelgebied 1 langs de Middenweg (figuren 4 en 7). De archeologische indicatoren uit de boringen lijken afkomstig te zijn van een gebouw dat staat afgebeeld op de Sluizen-kaart uit 1745. Het gaat waarschijnlijk om een boerderij. Deze boerderij staat niet meer op de kadastrale kaart uit 1811-1832 en is tussen 1745 en 1811 waarschijnlijk afgebroken. De precieze omvang van de boerderij is niet met boringen te bepalen. Een opvallend element is dat bij de Middenweg 3 bomen in een rij staan. Deze bomen staan haaks op de Middenweg en wijzen waarschijnlijk op een oude oprijlaan (figuur 8).

Vindplaats 1-RAAP-objectnummer: HHMW

Coördinaten: 117.900/520.500; **Kaartblad:** 34G

Gemeente: Heerhugowaard

Maaiveld: grasveldje

Geomorfologie: vlakte van getijafzettingen

Hoogte maaiveld t.o.v. NAP: circa 2,30 m -NAP

Complextype: boerderij (waarschijnlijk)

Datering: Nieuwe tijd (18e eeuw)

Vondsten: uitsluitend vondsten uit boringen (HHMW)

Diepteligging archeologische laag/vondsten: circa 30-95 cm -Mv

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Deels in overeenstemming met wat verwacht werd op basis van het bureauonderzoek (hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe tijd, zie paragraaf 2.2) is in het plangebied tijdens het veldonderzoek een archeologische vindplaats uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Mogelijk betreft de vindplaats een boerderij uit de 18e eeuw.

4.2 Aanbevelingen

Behoud van de archeologische vindplaats(en) bij een niet-aangepaste uitvoering van de huidige plannen is, gezien de geringe diepteligging van de archeologische resten, niet mogelijk. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten op de locatie van de vindplaats in het zuidoostelijke deel van deelgebied 1.

Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) waarderende fase, bestaande uit proefsleuvenonderzoek. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Heerhugowaard) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats. Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.1 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Voor deelgebied 2 wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Ook voor het deel van plangebied 1 ten noorden van het ontoegankelijke gebied wordt geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Heerhugowaard een besluit.

Literatuur

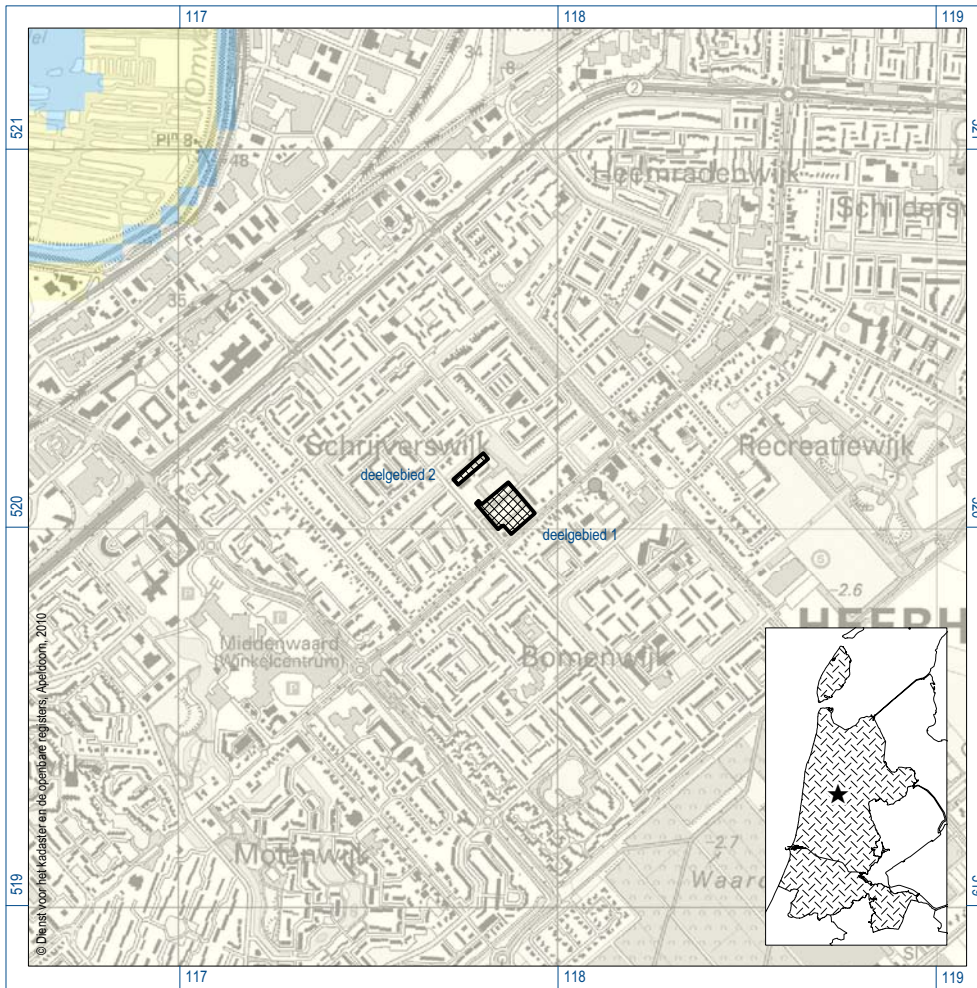
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- De Mulder, E.F.J. & J.H.A. Bosch**, 1982. Holocene stratigraphy, radio-carbon datings and palaeogeography of central and northern North-Holland (The Netherlands). *Mededelingen Rijks Geologische Dienst* 36(3): 111-160.
- De Mulder, E.F.J., Geluk, M.C., Ritsema, I., Westerhoff, W.E. & Wong, T.E.**, 2003. *De Ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Hallewas, D.P. & E.F.J. de Mulder**, 1987. Archeologisch en historisch-geografisch overzicht van het kaartblad 19 Oost. In: W.E. Westerhoff, E.F.J. de Mulder & W. de Gans (red.); *Toelichting bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000, blad Alkmaar west (19W) en blad Alkmaar oost (19O)*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Kleinsman, W.B., G.W. de Lange, J.A.M. ten Cate (opname)**, 1979. *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, blad 19 Alkmaar, 20 Lelystad (gedeeltelijk)*. STIBOKA/RGD, Wageningen/Haarlem.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport* 1000. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Uitgeverij Canaletto**, 1970. *Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland, 1745*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Westerhoff, W.E., E.F.J. de Mulder & W. de Gans**, 1987. *Toelichting bij de geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad Alkmaar west (19W) en blad Alkmaar oost (19O)*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.

Gebruikte afkortingen

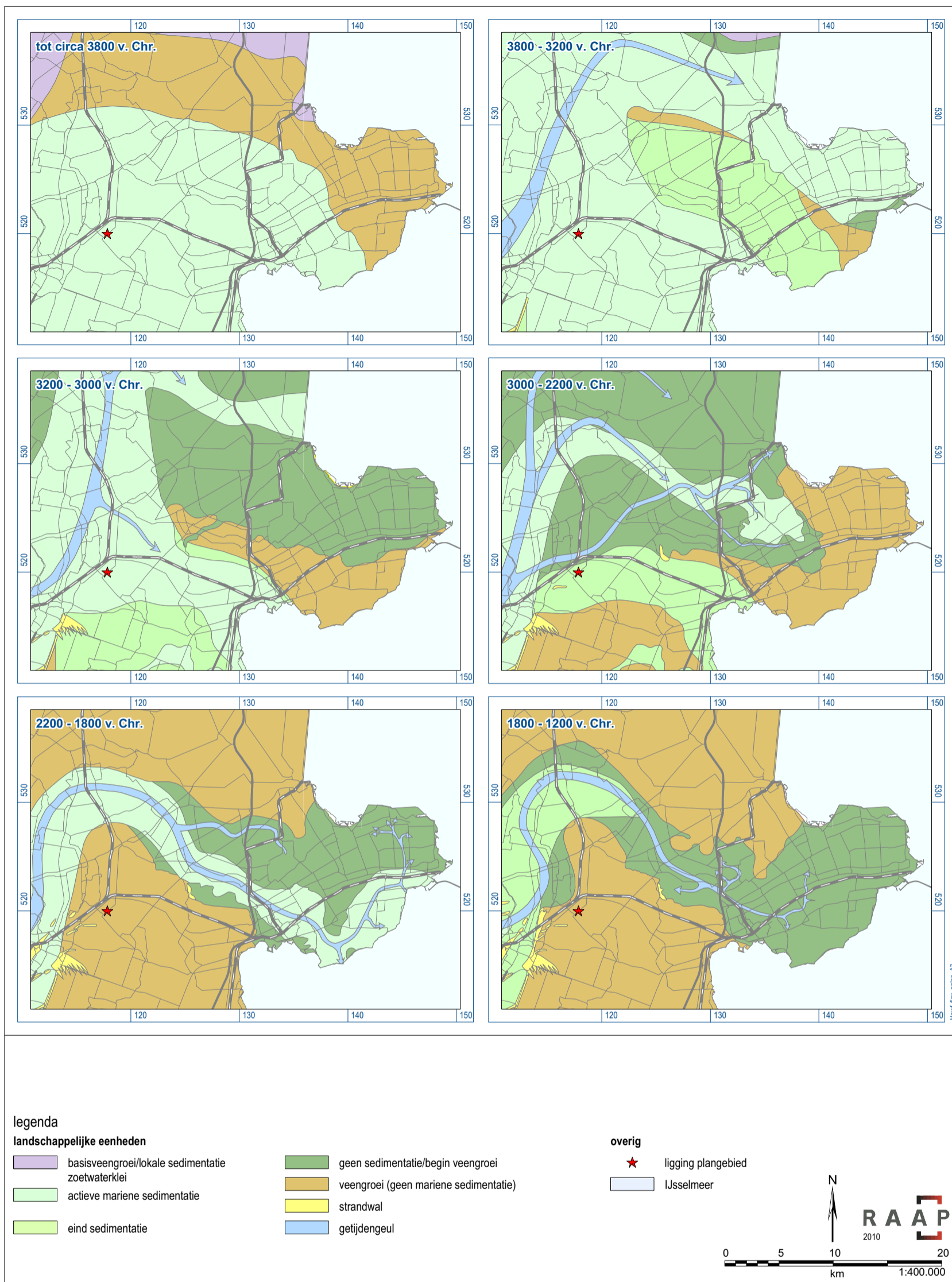
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHS	Cultuurhistorische HoofdStructuur
CHW	Cultuurhistorische WaardenKaart
CMA	Centraal Monumenten Archief
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO(-P)	Inventariserend VeldOnderzoek (Proefsleuven)
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
OAT	Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabel en bijlage

- Figuur 1.** Ligging van het plangebied, deelgebieden 1 en 2 (gearceerd) op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland.
- Figuur 2.** Paleogeografische ontwikkeling van de omgeving van het plangebied tot circa 1200 voor Chr. (De Mulder & Bosch, 1982).
- Figuur 3.** Projectie van het plangebied (rode lijn) bij benadering op de kaart uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745 (Uitgeverij Canaletto, 1970)
- Figuur 4.** Resultaten veldonderzoek.
- Figuur 5.** De situatie in het noordwesten van deelgebied 1.
- Figuur 6.** De oude bouwvoor (bruin) onder de recente grijze ophooglaag zichtbaar in de boor.
- Figuur 7.** Het gedeelte van deelgebied 1 langs de Middenweg en naast de stolpboerderij.
- Figuur 8.** De drie bomen in rij die haaks op de Middenweg staan (verduidelijkt met de rode pijlen).
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen.

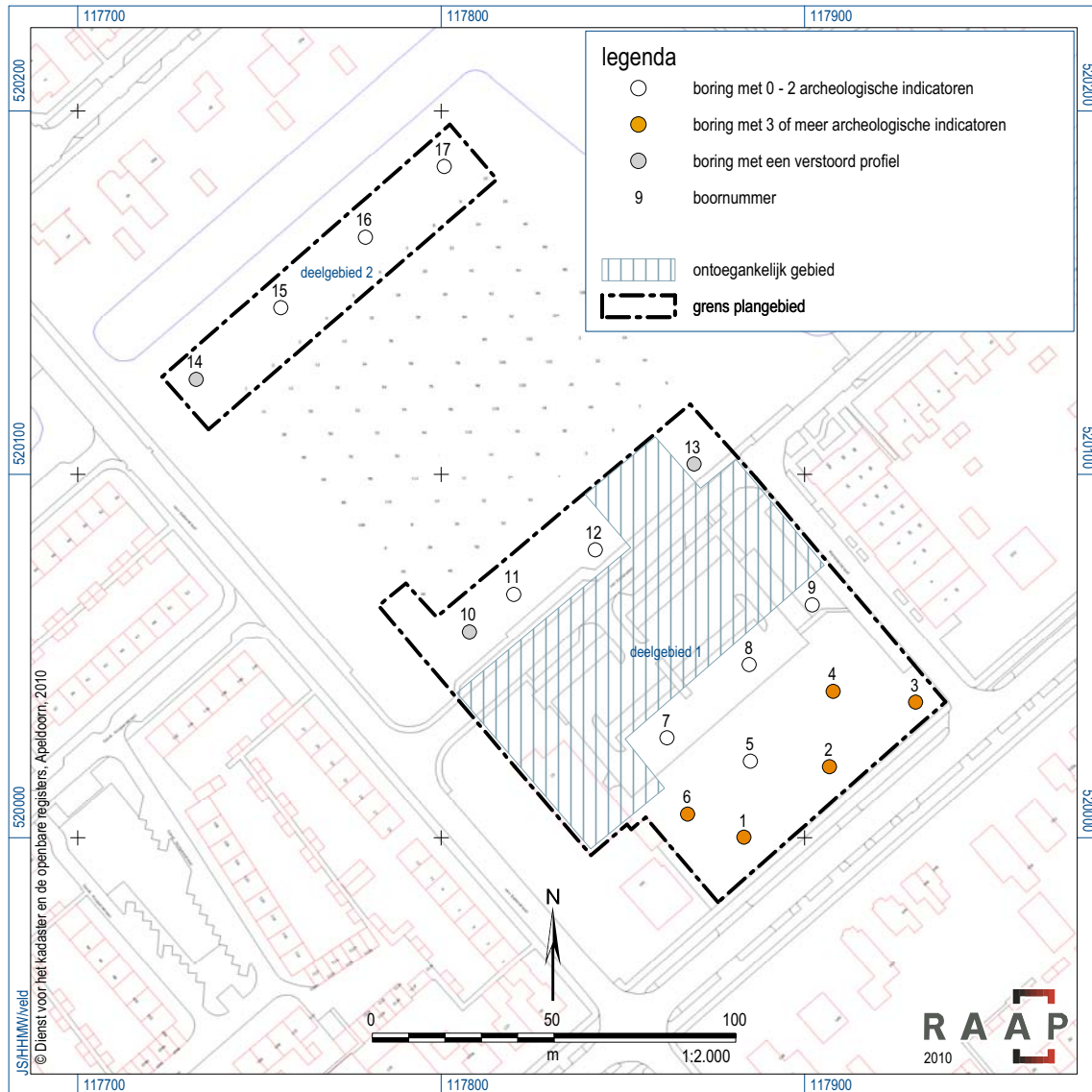
Figuur 1. Ligging van het plangebied, deelgebieden 1 en 2 (gearceerd) op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland (ster).

Figuur 2. Paleogeografische ontwikkeling van de omgeving van het plangebied tot circa 1200 voor Chr. (De Mulder & Bosch, 1982).

Figuur 3. Projectie van het plangebied (rode lijn) bij benadering op de kaart uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745 (Uitgeverij Canaletto, 1970).

Figuur 4. Resultaten veldonderzoek.

Figuur 5. Situatie in het noordwesten van deelgebied 1.

Figuur 6. De oude bouwvoor (bruin) onder de recente grijze ophooglaag zichtbaar in de boor.

Figuur 7. Het gedeelte van deelgebied 1 langs de Middenweg en naast de stolpboerderij.

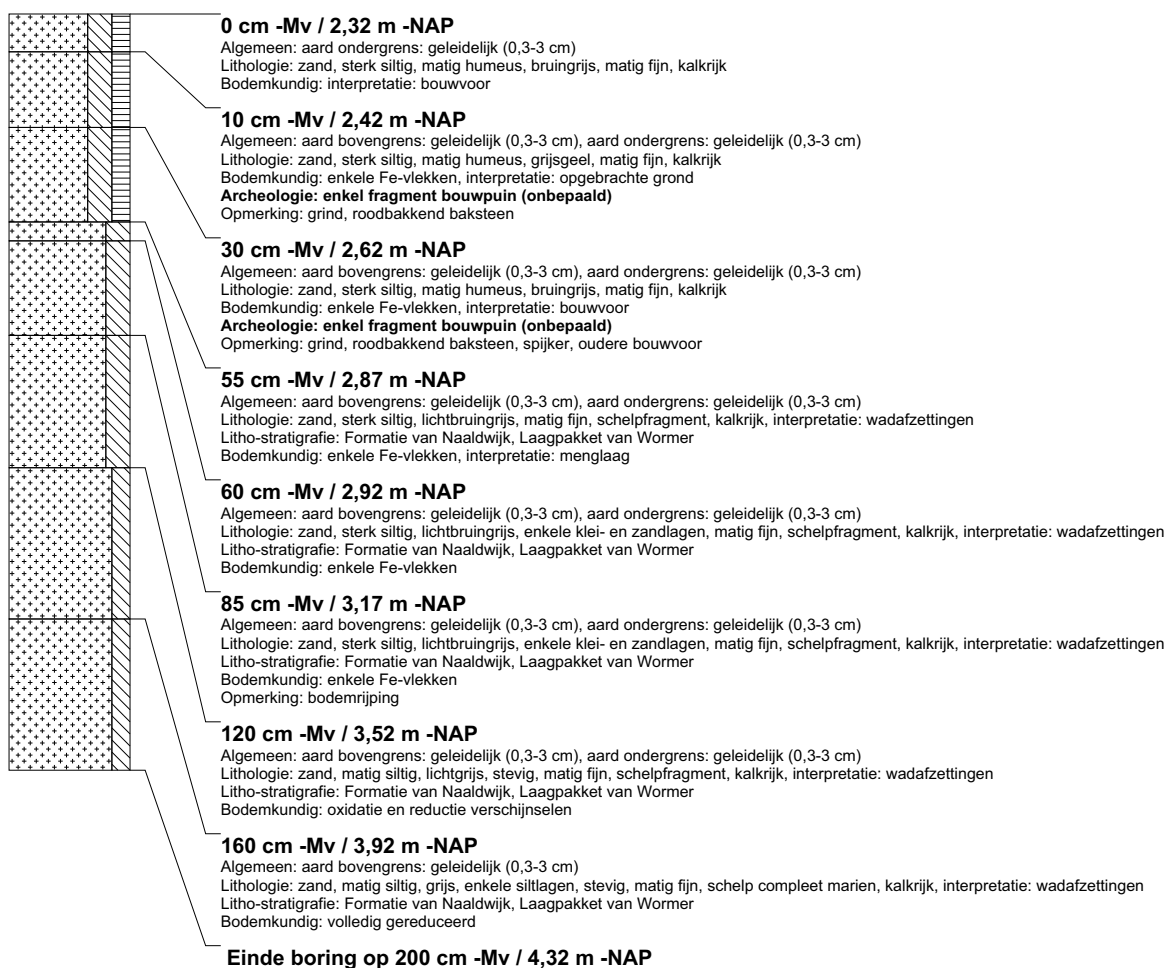

Figuur 8. De drie bomen in rij die haaks op de Middenweg staan (verduidelijkt met de rode pijlen).

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

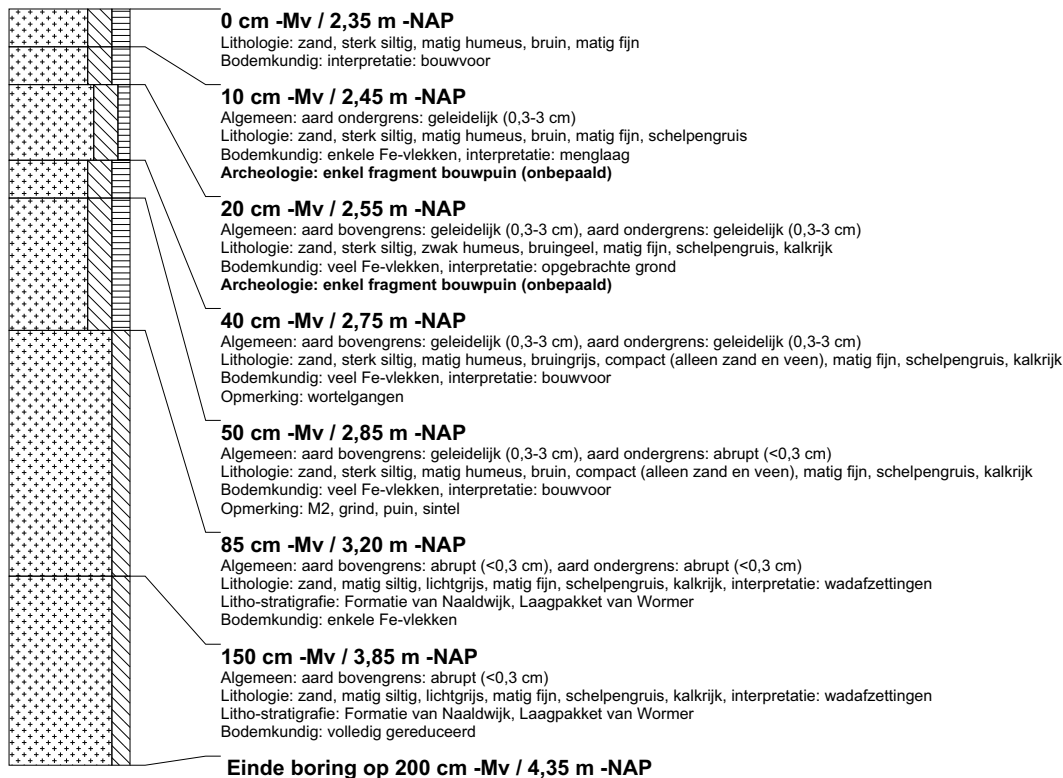
boring: HHMW-1

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.883,26, Y: 520.000,23, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,32, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

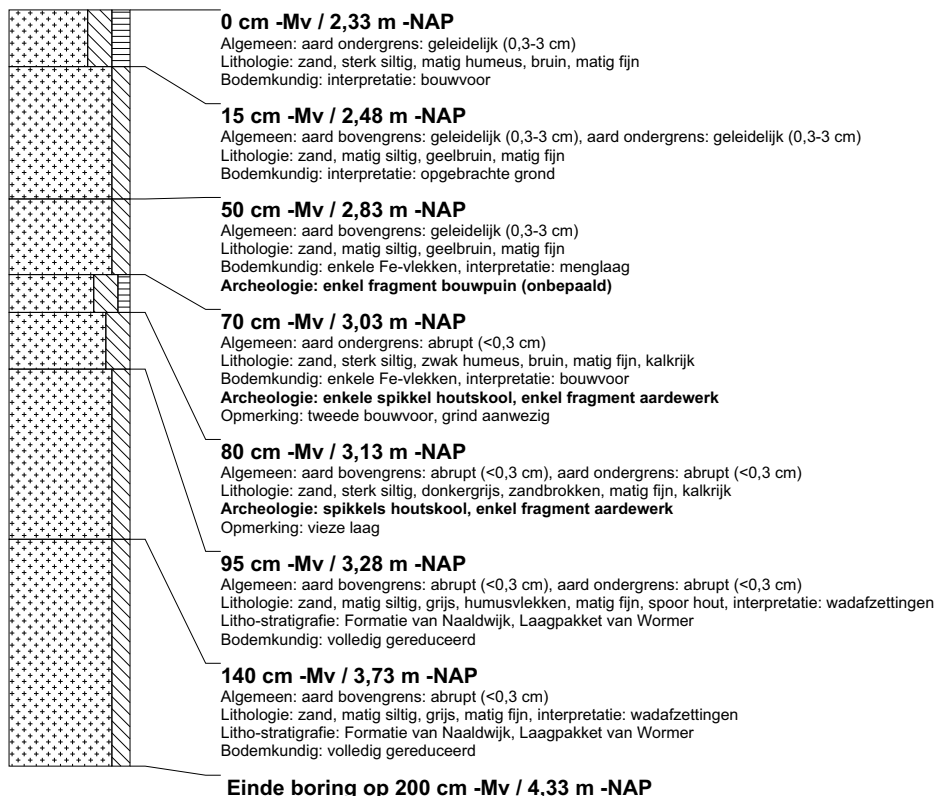
boring: HHMW-2

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.906,79, Y: 520.019,61, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,35, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

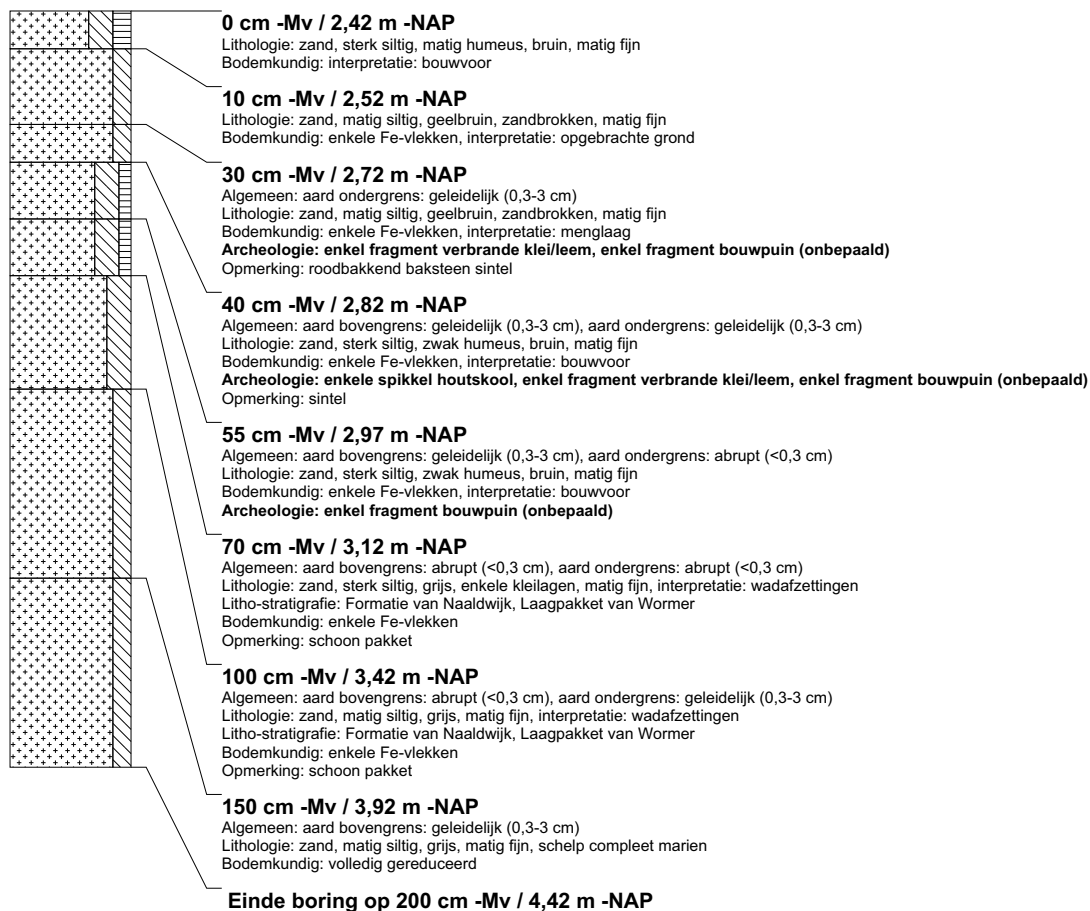
boring: HHMW-3

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.930,50, Y: 520.037,37, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,33, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

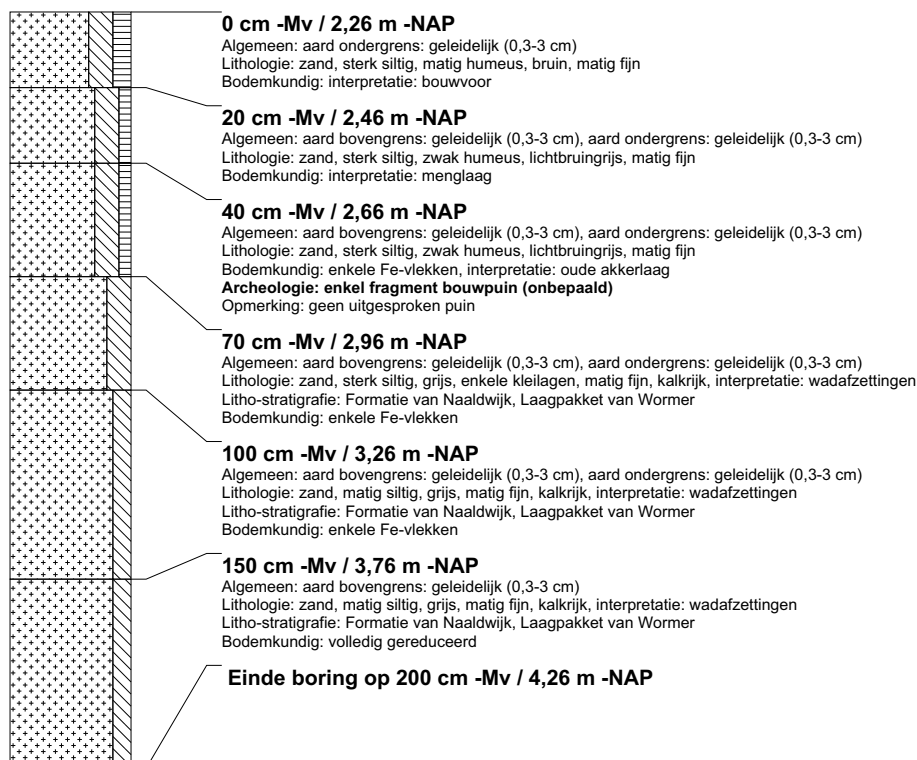
boring: HHMW-4

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.907,86, Y: 520.040,38, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,42, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

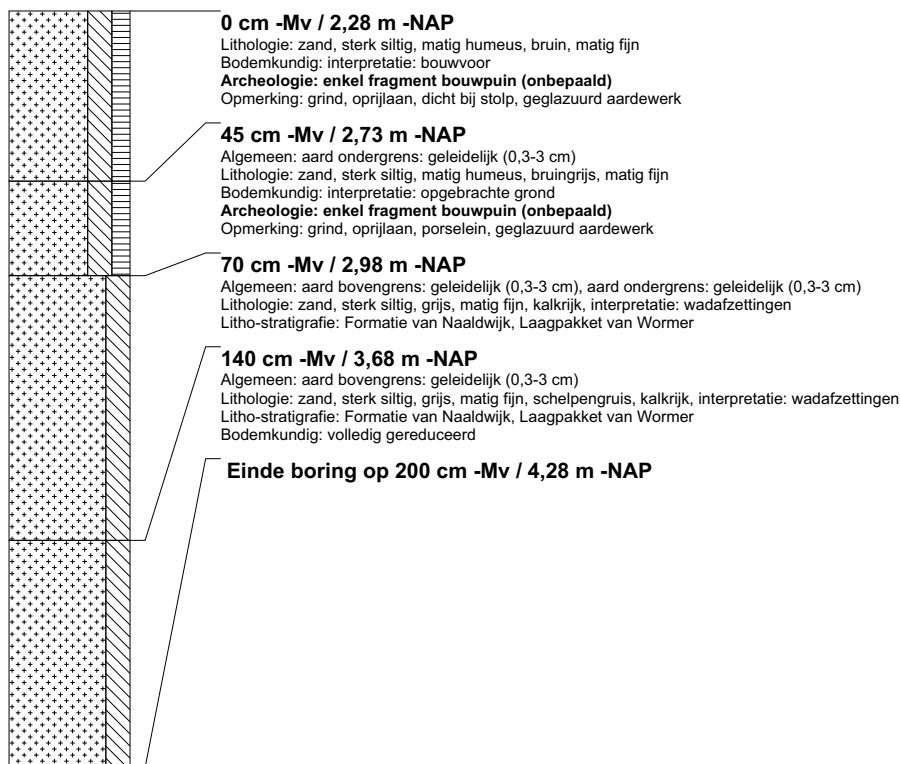
boring: HHMW-5

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.885,11, Y: 520.021,13, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,26, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

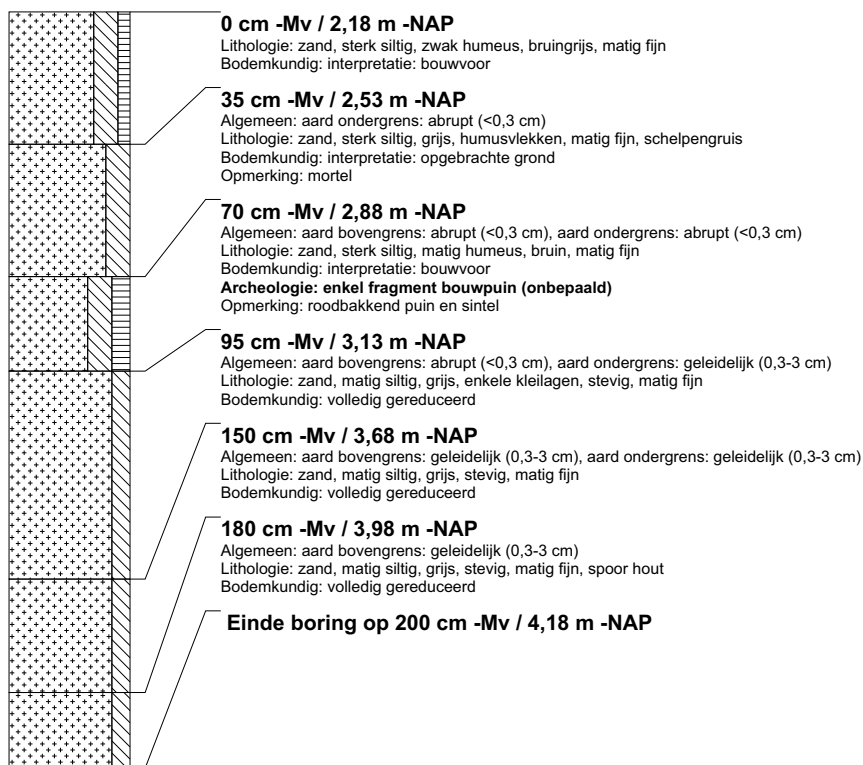
boring: HHMW-6

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.867,82, Y: 520.006,52, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,28, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

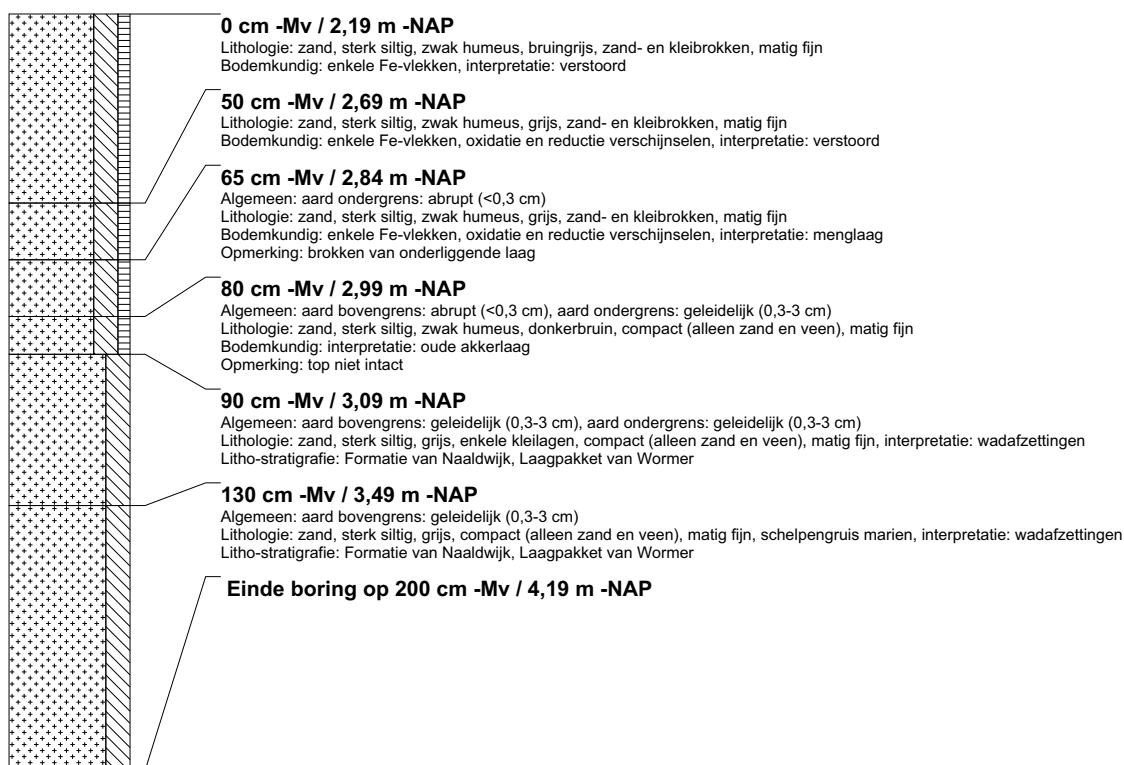
boring: HHMW-7

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.862,09, Y: 520.027,56, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

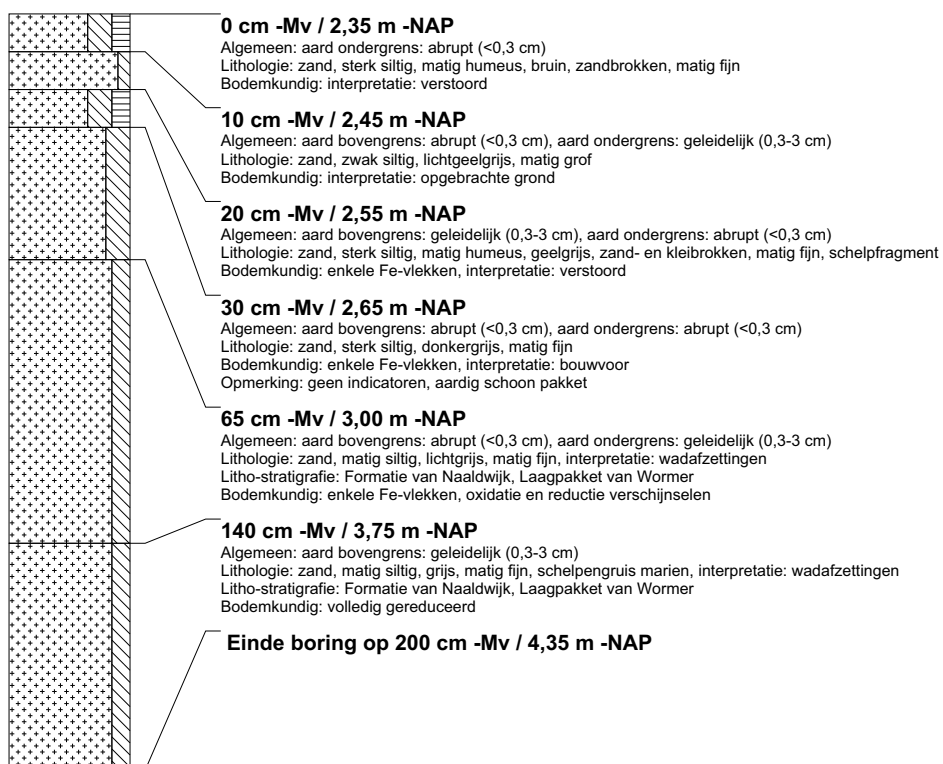
boring: HHMW-8

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.884,73, Y: 520.047,69, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,19, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

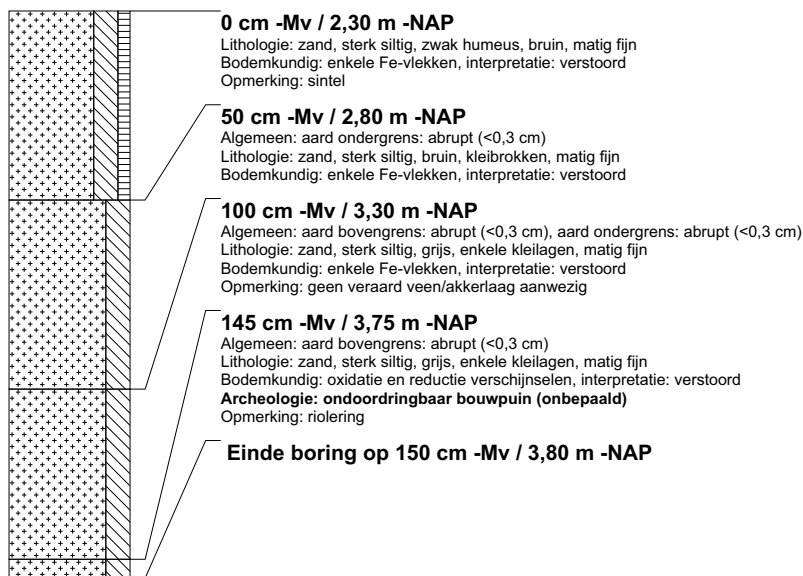
boring: HHMW-9

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.902,10, Y: 520.064,11, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,35, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

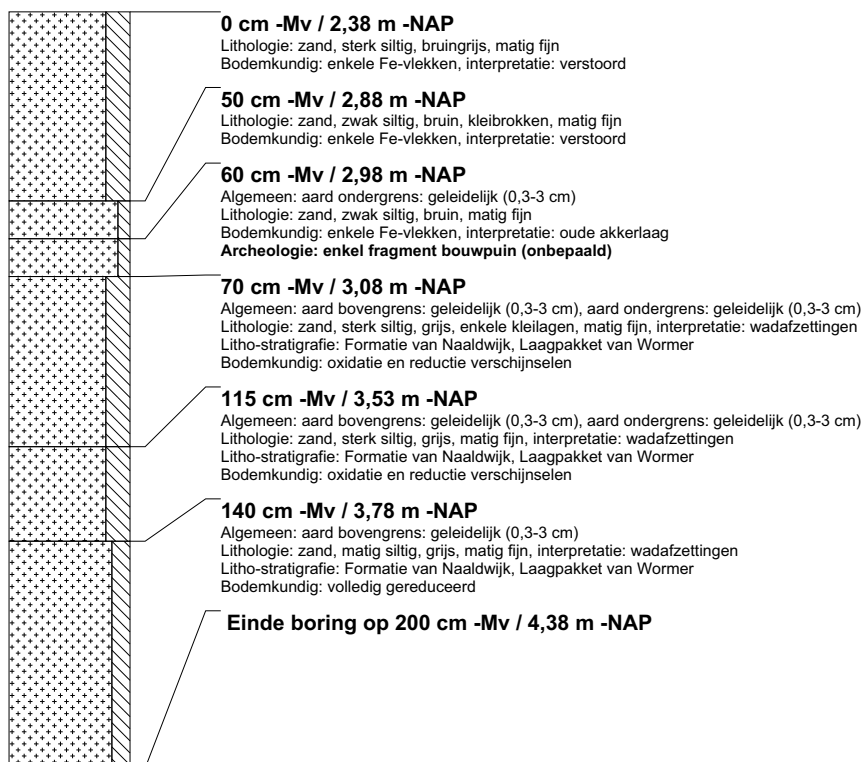
boring: HHMW-10

beschrijver: RF/JS, datum: 18-8-2010, X: 117.807,72, Y: 520.056,66, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,30, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

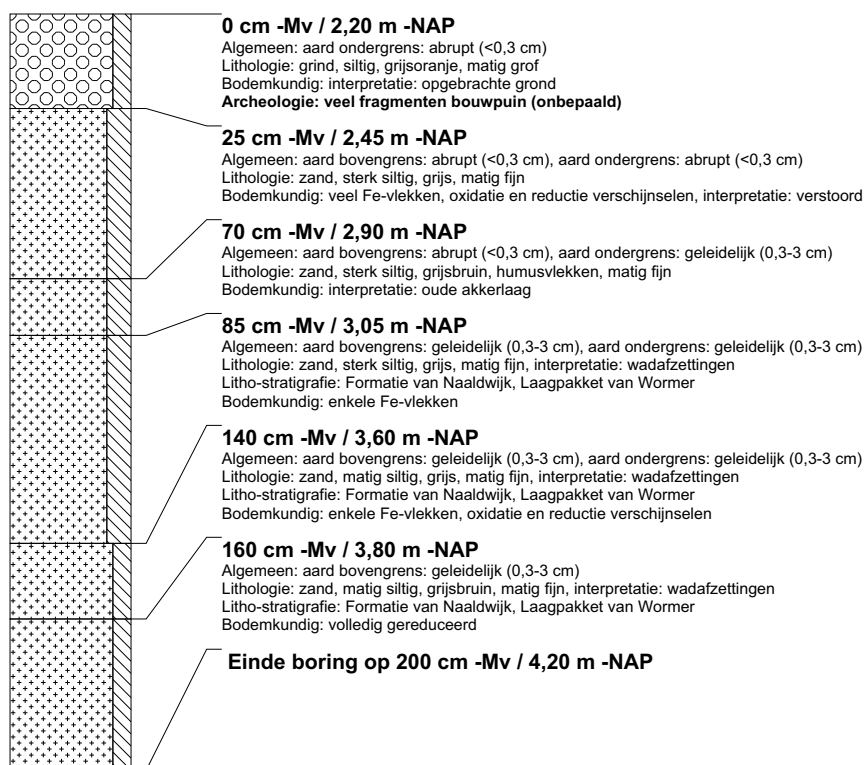
boring: HHMW-11

beschrijver: RF/JS, datum: 18-8-2010, X: 117.819,93, Y: 520.066,98, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,38, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

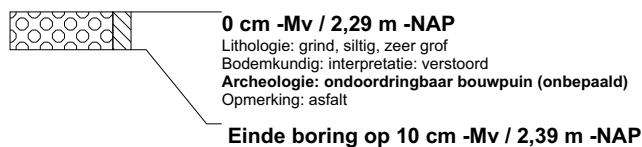
boring: HHMW-12

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.842,38, Y: 520.079,31, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,20, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

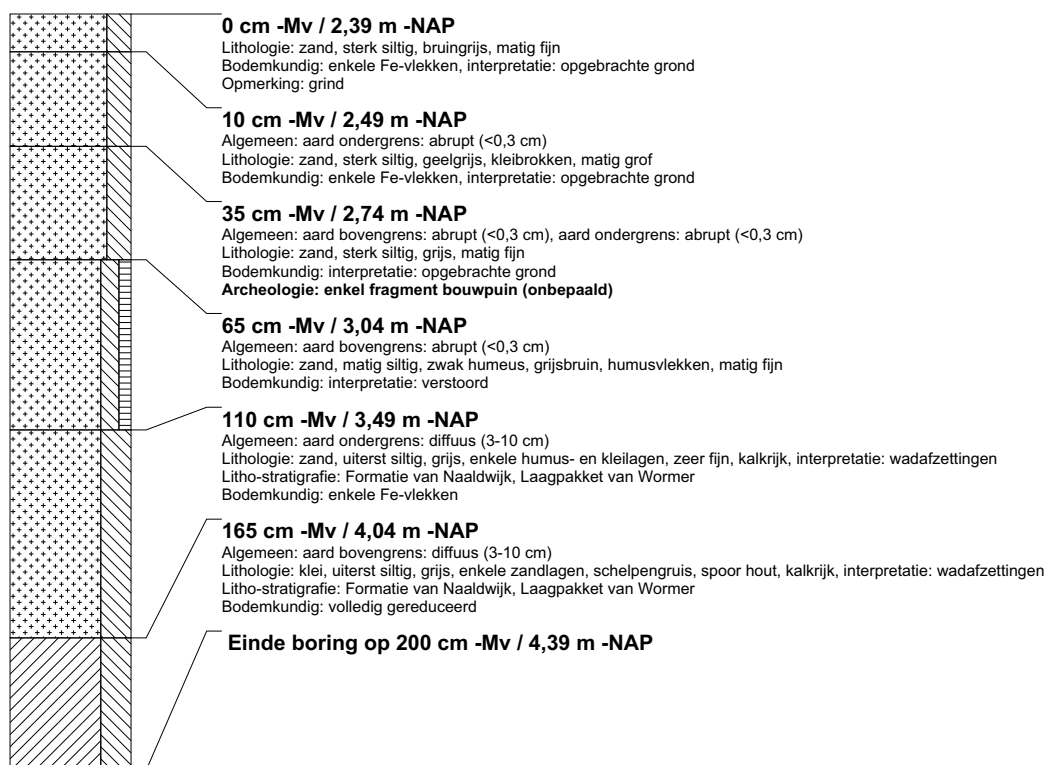
boring: HHMW-13

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.869,58, Y: 520.102,93, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,29, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

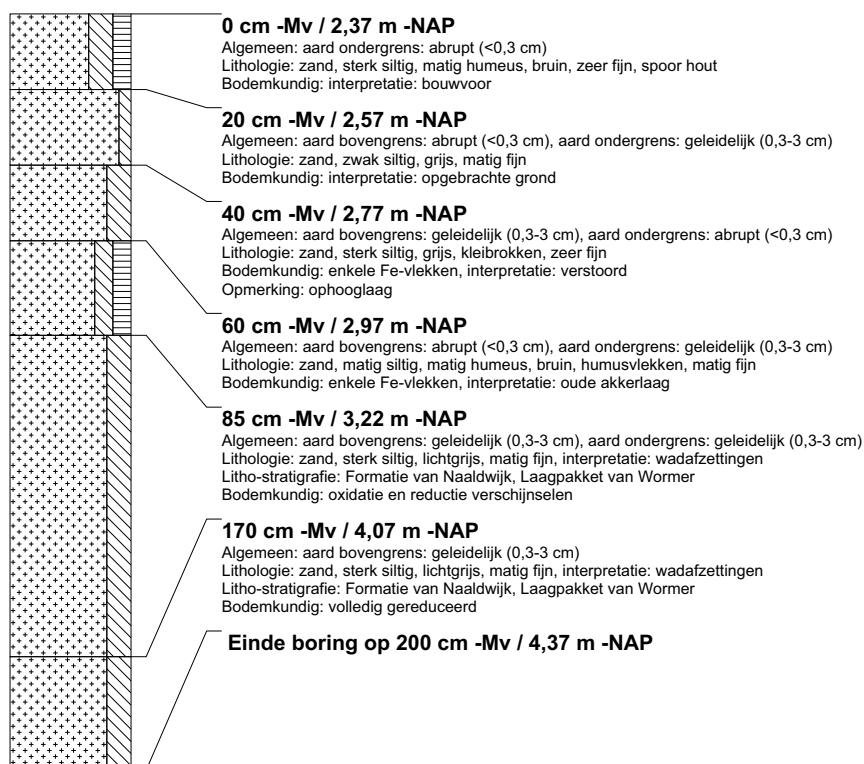
boring: HHMW-14

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.732,60, Y: 520.126,20, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,39, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

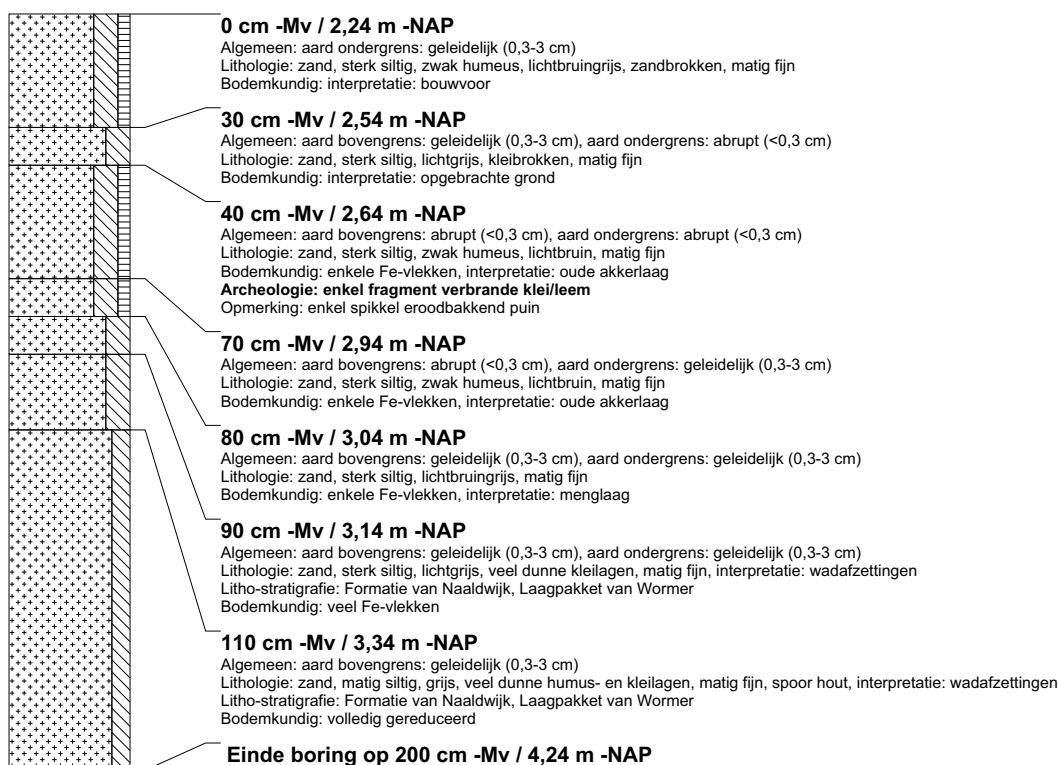
boring: HHMW-15

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.755,88, Y: 520.145,96, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,37, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

boring: HHMW-16

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.779,17, Y: 520.165,35, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,24, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

boring: HHMW-17

beschrijver: RF/JJS, datum: 18-8-2010, X: 117.800,81, Y: 520.184,78, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 19B, hoogte: -2,32, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Heerhugowaard, opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard, uitvoerder: RAAP West

